

Teze disertační práce

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra sociologie, studijní program: sociologie

Sociální aspekty stárnutí u osob bez domova v souvislosti se systémovými opatřeními v Praze

Social aspects of ageing regarding homeless people in connection with systemic measures taken in the city of Prague

Autor disertační práce: PhDr. Pavel Pěnkava

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Oldřich Matoušek

2019

Úvod

Bezdomovectví je sociálně deviantní jev, který způsobuje konflikt mezi osobami bez domova a většinovou společností, neboť je v rozporu s kulturou vztahového soužití a materiálního zázemí. Některé projevy podněcují u části společnosti nevoli, odmítání a v krajních případech i útoky ohrožující zdraví a život osob bez domova.

Společnost k lidem bez domova přistupuje často s despektem a s celou řadou předsudků (např. dobrovolná volba tohoto způsobu života, alkoholici, drogově závislí, hloupí lidé...). Obecně uznávané definice bezdomovectví, jistá nejednotnost v přístupu k cílové skupině ze strany odborné veřejnosti, stále přetrvávající nedostatek odborné literatury a tendence zkreslovat tento jev médií k objektivnímu přístupu veřejnosti rovněž nepřispívají.

Vzhledem k výše uvedeným okolnostem se osoby z této skupiny obtížně domáhají svých práv. Důvodem je rovněž snížený zájem ze strany tuzemské většinové společnosti. Bezdomovectví je tak všeobecně považováno za dobrovolně zvolený životní styl lidí, kteří si své problémy způsobili sami a nemají zájem je řešit.

Osoby v důchodovém věku bez domova, na které se zaměřuje tato disertační práce, jsou nejohroženější skupinou v rámci celé problematiky bezdomovectví. U osob v této životní situaci dochází k určitému znehodnocení devalvaci všech důležitých oblastí života člověka, jehož budoucnost je značně nejistá. Nejzávažnějšími problémy jsou například: úmrtí v důsledku chronických chorob, úrazů, následků dlouhodobých závislostí (nejčastěji alkoholismu, tabakismu, atd.) a celkové sešlosti organismu. Tímto způsobem stárnoucí osoby umírají nejen v institucionálních zařízeních, ale i v nekonvenčních obydlích, na volných prostranstvích a v celkově nehumánních podmínkách. Případy, ve kterých státní orgány nedokážou identifikovat zemřelou osobu, jelikož se u ní v době úmrtí nenašly žádné identifikační doklady, přinášejí celou řadu komplikací a nejasností, včetně nepředvídatelných právních důsledků.

Současné odborné poznatky, týkající se této problematiky, však opravňují k názoru, že bezdomovectví je způsobeno neschopností jedince v podmínkách tržní ekonomiky řešit vlastními silami a prostředky svou životní situaci. Jako stěžejní faktor se stále více projevují nedostatečné sociální kompetence, což je způsobeno např. zásadními problémy v rodině, zaměstnání, místní komunitou nebo osobními dispozicemi jedince. Pomoc ze strany společnosti je za těchto okolností zcela na místě. Při tvorbě systémových opatření se často opomíjejí potřeby a názory samotných uživatelů.

Vytvářejí se služby více ovlivněné názorem a poznatky samotných tvůrců (odborníků na danou oblast a odpovědných činitelů z řad politické reprezentace), kteří předpokládají jejich úspěšnou aplikaci, ale především na základě neúplných informací. Relevantní podklady je nezbytné doplnit například o analýzu potřeb klientů. Jinak je vysoká pravděpodobnost, že bude jejich využití pro potencionální zájemce náročné, případně prakticky nevyužitelné. Touto disertační prací se autor pokouší získat vyvážené zdroje informací:

- 1) Terminálním zdrojem byly informace od lidí v seniorském (60 a více let) a preseniorském věku (50-59 let), kteří dle dostupných informací v současné době využívají převážně služby zaměřené na celou bezdomoveckou skupinu, to znamená všech věkových kategorií od 18 a více let. To lze podložit výsledky provedeného telefonického šetření¹ na základě, kterého se potvrdila domněnka, že stávající síť azylových domů poskytuje převážně služby pro všechny věkové kategorie osob bez domova. Z celkového počtu 108 azylových domů v České republice jsou pouze dva specializované na služby pro seniory bez domova.
- 2) Dalším zdrojem informací byli rozhovory s vybranými experty, kteří jsou zároveň zástupci pražských organizací poskytující služby osobám bez domova.

1) Hlavní a dílčí cíle

Hlavním cílem disertační práce je zjistit, jak současný systém služeb zaměřený na systémové řešení bezdomovectví v Praze uspokojuje potřeby osob bez domova v seniorském věku z hlediska jejich sociálně zdravotní situace a subjektivního vnímání, porovnat zjištění se skupinou preseniorů a komparovat hodnocení využití a nabídky služeb s pohledem sociálních pracovníků pracujících s cílovou skupinou seniorů bez domova.

¹ Pro účely získání předběžných informací o významnosti řešení tématu problematiky seniorů bez domova, jsem provedl od dubna 2012 do dubna 2013 telefonický průzkum prostřednictvím dotazníku. Osloveni byli zástupci ze 108 azylových domů zastřešených organizací Sdružení azylových domů ČR, které se věnují službám pro osoby bez domova z celkového počtu 108 zařízení. Odpověděli všichni dotázaní.

Na otázku: „Zaměřuje se vaše zařízení v rámci řešení bezdomovectví přímo na skupinu seniorů bez domova?“ Odpovědělo – Ne, 97% respondentů.

Na otázku: „Domníváte se, že je potřeba samostatně koncepčně řešit skupinu seniorů bez domova?“ Odpovědělo – Ano, 92% dotázaných.

Z toho vyplývá, že organizace poskytující služby osobám bez domova se převážně nezaměřují na jednotlivé věkové kategorie, ale pouze na celek, ačkoli jsou si vědomy nutnosti specializace pro tuto věkovou kategorii.

Dílčí cíle:

dílčí cíl č. 1: Získat soubor informací od uživatelů služeb v seniorském věku o jejich vztahu k sobě samému a k nabídce služeb v Praze.

- (i.) Zjistit zdravotně sociální situaci seniorů bez domova
- (ii.) Zjistit, jak senior bez domova vnímá zdroje svých problémů (subjektivní definice situace)
- (iii.) Zjistit rozsah spotřeby a hodnocení užívaných služeb na území hlavního města

dílčí cíl č. 2: Zjistit názory odborníků na využitelnost a rozsah poskytovaných služeb pro osoby bez domova v seniorském věku

- (i.) Zjistit odborný pohled na poskytované služby ve vztahu k potřebám seniorů bez domova

dílčí cíl č. 3: Porovnání výpovědí seniorů s názory expertů

- (i.) Zjistit, zdali se v hodnocení nabízených služeb a využitelnosti pro řešení situace v Praze liší výpovědi seniorů bez domova od názorů expertů zabývajících se řešením problematiky bezdomovectví.

2) Vymezení pojmů

Rozdílných forem projevů bezdomovectví, jak uvádí Igor Tomeš (2011), je několik. Je mezi nimi celá řada rozdílů. Ty nejmarkantnější jsou věk, pohlaví a pro odborníky i možnost využití stávajících služeb v závislosti na věku.

Například skupina mladých dospělých potřebuje od odborníků vhodnou pomoc zejména s motivováním k aktivnímu řešení existenčních problémů a s následným hledáním práce. Naproti tomu lidé v postproduktivním věku svou motivaci ztratili zpravidla v důsledku četných negativních životních zkušeností.

U této věkové skupiny se ke ztrátě motivace připojuje i otázka finančního příjmu a zdravotních problémů, což v důsledku způsobuje jejich vzrůstající závislost na vnější pomoci. V naprosté většině případů se lidé po šedesátém roku věku stávají nezaměstnatelnými, zároveň však často nedosahují na dávky, např. starobního nebo invalidního důchodu. Letité dluhy na sociálním a zdravotním pojištění se promítají i do ztíženého přístupu k lékařské a nemocniční péči, přestože zdravotní stav seniorů takovou pomoc stále více vyžaduje.

Je pochopitelné, že tato situace má zásadní dopad na sebevědomí seniorů bez domova i na jejich subjektivní prožívání lidské důstojnosti a v extrémních případech představuje i ohrožení života.

Dosavadní výzkumy na téma bezdomovectví v ČR se na řešení problematiky seniorů bez domova samostatně nezaměřují. Vzhledem ke stárnutí populace a s tím souvisejícím nárůstem počtu osob ve sledované cílové skupině a vzhledem k nedostatečnému systémovému opatření, které by tuto nežádoucí situaci řešilo, považuji za vhodné se věnovat ve své dizertační práci tomuto problému samostatně a zároveň navrhnout způsoby řešení. Za optimálních okolností může tato dizertační práce rovněž sloužit ke zkvalitnění poskytované sociální pomoci této cílové skupině, především na území Hlavního města Prahy.

3) Metodologie

Metody šetření a techniky sběru dat, cílová skupina.

Disertační práce zahrnuje **kvantitativní** a **kvalitativní** výzkumné metody.

Empirická část se stává z třech výzkumných kroků:

1. Kvalitativní šetření - polostrukturované rozhovory s preseniory a seniory bez domova

Zjišťování stanovisek expertů pro získání informací o současném stavu služeb určených pro cílovou skupinu a pro zajištění podkladů pro tvorbu koncepčního návrhu

Realizace polostrukturovaných rozhovorů s osobami v seniorském věku bez domova (60 a více let) ve srovnání se skupinou preseniorek (50–59 let), koncipované do tří oblastí:

- 1) **Výzkumná oblast (A)** – současná zdravotně sociální situace (zjistit, v jaké situaci se senioři bez domova nacházejí, tzn., kde bydlí, jaký mají příjem, jaký je jejich zdravotní stav, atd.);
- 2) **Výzkumná oblast (B)** – sebereflexe, subjektivní definice situace (zjistit, jakým způsobem se respondenti orientují ve svých problémech a zdali jsou schopní vnímat svoji odpovědnost);
- 3) **Výzkumná oblast (C)** – vztah seniorů k nabídce služeb v Praze a jejich využití při řešení bezdomovecké situaci, (zjistit, do jaké míry čerpají stávající služby, jak je hodnotí, jaké služby preferují).

2. Kvalitativní šetření - polostrukturované expertní rozhovory

Identifikace stávajících služeb v porovnání s potřebami seniorů bez domova na základě zkušeností a názorů odborníků, vykonávající sociální práci s osobami bez domova v Praze.

3. Srovnávací analýza získaných informací

V rámci rozboru problémové situace bylo přistoupeno k realizaci dvou mikroanalýz, a to Koncepce návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013–2020 a Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020, které měly za cíl zjistit rozsah aplikovatelných opatření od jejich účinnosti v praxi.

Cílový soubor

Primárním cílovým souborem jsou osoby bez přístřeší, které dosáhly hranice důchodového věku (60 a více let) a zároveň využívají nabídky sociálních a dalších služeb na území hlavního města Prahy. Jejich státní občanství ani místo trvalého pobytu nejsou omezeny pouze na ČR, respektive Prahu.

Techniky použité při sběru dat:

1. Polostrukturovaný dotazník s asistencí tazatele

Účelem dotazníkového doplňkového šetření bylo zkoumat uspokojování individuálních potřeb osob z cílové skupiny z hlediska jich samotných. Získané poznatky, akceptující stanoviska samotných uživatelů služeb, budou rovněž součástí podkladů k návrhu reintegračního modelu. Pro zjištění specifické situace seniorů bez domova byly dále zkoumány názory osob bez domova v preseniorském věku za účelem zjištění, zdali se obě skupiny od sebe liší i něčím jiným než věkem.

Primární zkoumaný vzorek tvořili klienti² oddělení sociální prevence ÚMČ Praha 1, kde zároveň vykonávám agendu sociálního kurátora. Jednalo se o oslovené osoby ve věku 50 a více let, které navštívily pracoviště bez ohledu na místo trvalého pobytu a státního občanství.

²Jedná se o žadatele ve věku 50 a více let o sociální poradenství poskytované sociálním kurátorem pro Prahu 1 na adrese Karolíny Světlé 1018/7, Praha 1 – Staré Město.

Definitivní soubor zkoumaných jednotek tvořený konkrétními respondenty zahrnuje 225 (200 respondentů; 60 a více let a 50 respondentů; 50/59 let) osob bez domova. Soubor je složen ze 184 mužů (82 %) a 41 žen (18 %) žen. Převážnou část, tedy 170 respondentů, tvořily osoby ve věku 60 a více let. Srovnávací skupinu preseniorů čítalo 55 osob ve věku 50–59 let. Rozhovory trvaly od 45 do 120 minut. Struktura rozhovorů zahrnovala 50 otázek rozdělených do třech oblastí. Rozhovory probíhaly od ledna 2015 do října 2017 na pracovišti Oddělení sociální prevence ÚMČ Praha 1. Bylo osloveno celkem 228 osob, z toho pouze tři odmítli poskytnout rozhovor.

2. Polostrukturovaný rozhovor

Informanti byli vybraní experti ze státních a nestátních organizací, poskytujících služby na území hlavního města, kteří pracují s identickými případy klientů na obdobné profesionální úrovni jako sociální kurátoři, ale plní odlišné úkoly. Výzkumný vzorek reprezentovali experti vykonávající sociální práci s osobami bez přístřeší v Praze. Na základě pořízeného kompletního seznamu organizací poskytujících sociální služby osobám bez domova v Praze v celkovém počtu 33, byl vybrán vždy jeden zástupce. Celkem se zúčastnilo 33 respondentů, z toho 10 mužů a 23 žen. Na pozici sociálního kurátora bylo osloveno 16 expertů, dotazovaných sociálních pracovníků z nestátních neziskových organizací se zúčastnilo 15 a 2 dotazovaní byli v pozici vedoucích sociálních pracovníků. Rozhovory s experty se pohybovaly mezi 30 až 60 minutami.

Přínosem expertních rozhovorů bylo konkretizování obtížně řešitelných problémů seniorů, nedostatků ve stávajících službách, využívání stávajícího systému pro potřeby seniorů a návrhu rozšíření služeb, které by na tyto potřeby efektivněji reagovaly.

4) Shrnutí výsledků Výzkumné oblasti I.

Pro efektivní využití stávajícího systému služeb řešící problematiku bezdomovectví v Praze, musí dojít k systémové reflexi potřeb specifické skupiny lidí bez domova v seniorském věku a prostředí, ve kterém se nacházejí. Efektivní využitelnost sociálních služeb zaměřených na seniory je nezbytné porovnávat s jejich potenciálem schopností, dovedností a možností. Jde o to, aby služby byly přístupné pro, pokud možno, co největší část seniorů. V opačném případě se mívají účinkem. Poslední životní cyklus jedince z mnoha důvodů vede k závislosti na institucionální pomoci. Míra spokojenosti se službami v Praze je napříč všemi sledovanými

věkovými skupinami vyrovnaná. Nepatrně spokojenější jsou senioři ve věkové kategorii 70 a více let. Celková spokojenost se službami je téměř 60 %.

Seniorům chybí služby zaměřené na specifika důchodového věku, jako jsou volnočasové aktivity. Postrádají kluby a centra, kam by mohli docházet a společně prožívat kulturně-společenské aktivity. Dále uvádějí potřebnost služeb řešících jejich aktuální situaci, což jsou protidluhové poradny, zastupování před úřady, poradenské služby pro cizince a v neposlední řadě služby zdravotní péče. Senioři projevují zájem o aktivní stáří za předpokladu, že jim k tomu budou vytvořeny nezbytné podmínky, které si oni sami nedokážou vytvořit. Především je to pravidelný příjem. Řešení situace seniorů musí ovšem účinně reagovat na komplexní uspokojování potřeb, pouze tímto způsobem část z nich lze cíleně integrovat do běžného způsobu života. Na druhou stranu je potřeba zřetelně diferencovat různé stupně integrace, které mají odstupňovaná kritéria úspěšného vyhodnocení. To znamená, že u části příjemců pomoci můžeme za úspěšnou integraci považovat stav, kdy dojde k pouhému omezení čerpání služeb specializovaných institucí. Taková situace může být signálem postupného získávání kompetence soběstačnosti.

5) Shrnutí výsledků Výzkumné oblasti II.

Praktické poznatky, které získávají experti z jednotlivých organizací, zabývajících se problematikou bezdomovectví při každodenní interakci, je nezbytné využít pro tvorbu koncepčních opatření jako relevantní podklady.

Odborníci, kteří se zúčastnili expertních rozhovorů, uvádějí, že nízká podpora komplexního řešení bezdomovectví jak ze strany české veřejnosti, tak odpovědných orgánů, konkrétně politické reprezentace, může vycházet z pocitů ohrožení a nízké míry solidarity s deviantní minoritou. Oporou pro jejich názory může být skutečnost, že Koncepce návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013–2020 nebyla od svého schválení v roce 2012 do současné doby ve větší míře realizována. Obdobně tomu je i v případě Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020. Ta je od roku 2013 schválená vládou ČR. Systém služeb musí být nastavený nejenom na řešení vnější sociální situace, ale především na ovlivňování vnitřního stavu osobnosti. Absence komplexních systémových opatření na celém území státu s legislativní oporou způsobuje nesoulad v tvorbě a zabezpečování služeb.

V České republice je pokrytí sociálních a doprovodných služeb srovnatelné s některými zeměmi západní Evropy pouze ve městech Praha a Brno. Jako nedostatečná se ovšem jeví jejich struktura.

Dochází k dysbalanci mezi sociálními službami zaměřenými na uspokojování základních životních potřeb a pokročilými prvky reintegračních opatření, jako je přidělování samostatného a dlouhodobého bydlení. Téměř absentuje složka sociálně terapeutických přístupů a v značném nepoměru k základním službám je podporované zaměstnávání a bydlení. Schopnosti jedince postiženého bezdomovectvím jsou natolik oslabené, nebo nedostatečné, že sebeintegraci nelze předpokládat ani v seniorském věku. Z toho vyplývá, že podíl institucionální pomoci je nezbytný. Pokud má dojít ke komplexnímu řešení situace seniorů, je stávající systém, který je frontálně zaměřený na uspokojování převážně základních životních potřeb, nevyhovující. Naopak žádoucího stavu může dospět nabídka komplexních služeb všem věkovým kategoriím založená na principu bio-psycho-sociálním a spirituálním.

6) Shrnutí výsledků Výzkumné oblasti III.

Řešení situace lidí bez domova v seniorském věku musí na mezirezortní úrovni zahrnovat spolupráci MPSV ČR a MZ ČR, vzhledem k navzájem neoddelitelným sociálně-zdravotním hlediskům. Dále spolupráci na krajské a obecní celorepublikové úrovni, neboť bezdomovectví se týká celého území ČR.

Podklad pro doplnění Koncepce návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013–2020 představuje koncept Celistvého přístupu k aktivnímu stárnutí vyplývající z výzkumného šetření DP. Celistvý koncept aktivního stárnutí představuje souhrn opatření, která reagují na nenaplněné potřeby seniorů bez domova zatížených širokou škálou materiálně vztahových problémů, zdržujících se dlouhodobě v deprimujícím prostředí. Koncept vede ke zkvalitnění úrovně života seniorů a k důstojnému stáří.

7) Výstup a aplikace výsledků

Analýza potřeb seniorů částečně odkrývá endogenní oblast potřeb osob na okraji společnosti. Výsledky potvrzují výzkumný předpoklad, a sice to, že sociální aspekty vyplývající ze seniorského věku bezprostředně ovlivňují vztah a výběr služeb. Většina seniorů s místem trvalého bydliště na území hlavního města, i mimo něj, preferuje prožít stáří v Praze, a to i za

cenu sníženého standardu služeb a osobní bezpečnosti. Zároveň projevují zájem o využívání služeb nabízených státními i nestátními organizacemi.

Na základě analýzy využívání služeb lze dospět k závěru, že senioři, na rozdíl od mladších osob bez domova, inklinují k využívání komplexní nabídky pomoci.

Vychází to z jejich pocitů ztráty soběstačnosti a omezených příležitostí vyplývajících ze zdravotního stavu a snižující se sociální flexibility. Senioři nepřímou deklarují zájem prožít aktivním způsobem své stáří, za splnění pro ně důležitých předpokladů: (i.) zajištění trvalého příjmu; (ii.) zajištění stabilního bydlení; (iii.) pomoc při řešení dluhové zátěže; (iv.) adekvátní zdravotní péče; (v.) součinnost při jednáních s úřady; (vi.) ochrana před podvodníky; (vii.) objasnění situace ohledně umírání.

Při porovnávání poskytovaných služeb seniory a experty dochází k diskrepanci v názoru na počet a rozsah služeb, které by reagovaly na potřeby seniorů bez domova.

Srovnávací skupina seniorů ve věku 50–59 let se ve svých potřebách řešit stávající situaci s ohledem na seniorský věk od seniorů ve věku 60 a více let výrazně neliší. Zásadní problém pro tuto skupinu je budoucí řízení o přiznání důchodových dávek, na které již nyní většina respondentů nebude mít nárok. Zájem o prožití aktivního stáří je pro budoucí seniory za nejistých podmínek marginální téma. Je nezbytné, aby tato skupina byla v systémových opatřeních zohledněna již nyní, neboť osob v této věkové kategorii neúměrně přibývá.

Expertů se převážně shodují, že stávající systém je pro řešení seniorského bezdomovectví nevyhovující. Zdůrazňují zásadní vliv veřejného mínění na přístup odpovědných orgánů. Lze predikovat, že určitou vážnost, objektivitu a legitimitu pro řešení bezdomovectví v rámci komplexních systémových opatření by přinesl oddělený zákon o bezdomovectví, na čemž se shoduje i většina oslovených expertů. Nutno konstatovat, že doposud nebyla zahájena příprava na vznik samostatné právní normy, která by garantovala sjednocenou terminologii, koordinované a komplexně vyvážené poskytování služeb od obcí, státních a nestátních neziskových organizací na území celého státu a způsob financování služeb. Mimo jiné je vysoce pravděpodobné, že by zákon vytvořil synergii v průřezovém propojení systémových opatření napříč zainteresovanými rezorty. Z doposud schválených mezirezortních strategií a koncepcí, ve kterých se deklaruje potřeba řešit bezdomovectví a s ním spojené nežádoucí jevy, se vytváří určitá perspektiva budoucího souhrnného legislativního řešení.

Práce přináší odpověď na otázku, jaký je rozsah problematiky skupiny stárnoucích lidí bez domova v seniorském věku zdržujících se na území hlavního města Prahy.

Dále jaké jsou možnosti ve zlepšení jejich sociálně zdravotní situace a do jaké míry je možné stávající služby zkvalitnit tak, aby lépe sloužily potřebám seniorům bez domova, především pro aplikaci koncepce aktivního stáří.

Nezpochybnitelný vliv na řešení bezdomovectví má většinová společnost. Je pozitivní, že pozvolna přibývá projevů participace ze strany laické veřejnosti na pomoc osobám bez domova.

Aby se zabránilo rizikům vyplývajícím z neodborného přístupu (např. zneužití pomoci ze strany osob bez domova), je nutné vytvořit poradenská centra a informační materiály (jak postupovat, je-li zájem pomáhat) pro angažovanou laickou veřejnost. Nicméně zásadní účinek na změnu mají většinové neodmítavé postoje.

Stávající systém služeb v Praze je i přes absenci legislativní normy a diferenciací přístupu pomoci jednotlivým věkovým kategoriím funkční. Umožňuje pokrytí části nezbytných potřeb v mimořádné životní situaci seniorů bez domova, nikoliv souhrnně. Pro dosažení žádoucí reintegrace je ovšem nezbytná aplikace celistvého přístupu založeného na komplexní nabídce služeb rovnoměrně poskytovaných organizacemi veřejné správy, NNO doplněné o dobrovolnické sdružení za podpory společnosti.

8) Používaná literatura

- AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Strategický plán Ostrava. Příloha 2 - Rozšiřující popis vstupních indikátorů [online]*. Ostrava: ASZ, 2015b. [cit. 2016-03-22]. Dostupné na: <https://www.ostrava.cz/cs/o-meste/aktualne/kampane/program-socialni-inkluzi-ostrava-1/program-socialniinkluzeostrava/Ploha2_roziujcipopisvstupnichindikator.pdf>.
- AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ (ASZ). *Zápis č. 5 z jednání pracovní skupiny „problematika bydlení“ konaného dne 24. 11. 2010*. Nepublikovaný dokument vzniklý v rámci příprav Strategie boje proti sociálnímu vyloučení. Praha, 2010.
- ALEXANDER, K. Homelessness factfile. London, Cisis, 1999.
- ANDERSON, I. et al. *The Changing Role of Service Provision: Barriers of Access to Health Services for Homeless People*. Brusel: FEANTSA, 2006. ISBN 9789075529586
- ANDERSON, M. R. SMITH, L., SIDEL, V. W. *What is social medicine. Monthly Review*, Oxford University, Press in 2005, vol. 56, no. 8.
- ANDREJKIVOVÁ, P. *Mobilizace klienta v domácím prostředí*. Praha, Mladá fronta, 2008, č. 2, s. 43-44

- AVRANOV, D. *Les sans –abri dans. 1. vyd. Bruxelles: Union Européenne. FEANSTA, 1994. ISBN 80-7023-253-6*
- AVRAMOV, D. *Youth Homelessness in European Union. Bruxelles, Feantsa 1997.*
- BALLING L. A. *Reife Ähren neigen sich, Mariannhill Würzburg, 1995. ISBN 3-922267-55-6*
- BARTÁK, M. *Bezdomovství v ČR: Zdravotní stav bezdomovců a jeho determinanty, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Pokrok, 2011. ISBN 978-80-7414-441-7*
- BARTÁK, M. *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty IZPE- institut zdravotní politiky a ekonomiky, Kostelec nad Černými lesy: Pokrok, 2004, ISSN1213-8096*
- BARROW, S. M., HERMAN, D., DANIEL, B., CORDOBA, P., STRUENING, E.L. *Mortality among Homeless Shelter Residents in New York City. American Journal of Public Health, 1999, Vol. 89, Iss. 4, p 529-535. ISSN 0090-0036tion.*
- BAUMRUKOVÁ, P. a kol. *Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub 1997. 250 s., p. ISBN 80-902260-1-9*
- BACHMANN, O., PĚNKAVA, P. *Sociální patologie byla schovávána jako vada na kráse: Bezdomovectví. Veřejná správa, 1999, č. 22, roč. 10.*
- BINES, W. *The health of single homeless people. Vyd. 1. London: Centre for Housing Policy, 1994. ISBN 80-903509-0-9*
- BECK, U. *Riziková společnost. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 978-80-903858-2-5*
- BEH, E. J. *Elliptical confidence regions for simple correspondence analysis. Journal of Statistical Planning and Inference, 2010. 140: 2582. Dostupné na: 2588.http://dx.doi.org/10.1016/j.jspi.2010.03.018*
- BEZDOMOVCI [online]. [Brno: Tomáš Vokoun] [cit. 2014-05-07]. Dostupné na: <http://www.bezdomovci.estranky.cz>.
- BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P., KÜHN, Z. *Rovnost a diskriminace. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-584-1*
- BOBEK, M., PENIŠKA, P. *Práce s lidmi, učebnice poradenství, koučování, terapie a socioterapie pro pomáhající profese, Brno:, Nc publishing, 2008. ISBN 978-80-903858-2-5*
- BERGMAN, M. M. *Advances in mixed methods research. London: Sage. 2009.*
- BROWN, H. *Socializa In: Social scieces: A foundation couse. Walton Hall, 1977: 7-46*
- BURIÁNEK, J. *Sociologie. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7184-091-2*
- BUTCHER, L. *Multiple Bariers, Multiple Efforts´. Employment Barriers and Solutions for homeless individuals, 2006. ISBN 1 876250 81 2*

- CAMPBELL, D. T., FISKE, D. W. *Convergent and discriminant validation by the mulitrait-multimethod matrix*. Psychological bulletin, 1959. 56 (2), 81–105
- CASKIE, K. *Young people, social work care and homelessness*. Edinburgh: Shelter, 1992.
- CLEGG, B. *Motivace, povzbud'te ostatní k dosažení lepších výsledků, výběr osvědčených technik a postupů*. 1. vyd., Brno: CP Books, 2005, s. 114. ISBN 80-251-0550-4
- CORNERSTONE: *the magazine of the Homeless Agency [online]*. Dublin: Homeless Agency, 1999- [cit. 2014-05-07].
- Dostupné na: http://sfx.jib.cz.ezproxy.nkp.cz/sfxlcl3??url_ver=Z39.882004&ctx_ver=Z39.88-2004&ctx_enc=info:ofi/enc:UTF 8&rfr_id=info:sid/sfxit.com:opac_856&url_ctx_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:ctx&sfx.ignore_date_threshold=1&rft.object_id=100000000280969&svc_val_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:sch_svc&.
- COSER, L. A. *The functional of Social Conflict. London 1964: The free Press of Glencoe*
- COSER, L. A. *Structure and Conflict*. 1976, In: Blau, P. M. (ed.) *Approaches to the Study of Social Structure*. London: Open Books, s. 210 - 219
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Výsledky sčítání bezdomovců [on-line]*. 2012a.[cit. 25. 5. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/sldb/vysledky_scitani_bezdomovcu
- ČEVELA, R., KALVACH, Z., ČELEDOVÁ, L. *Sociální gerontologie, úvod do problematiky*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-8-247-3901-4
- DAHRENDORF, R., *Toward A Theory of Social Conflict*, The Journal of Conflict Resolution, 1958, vol. 2, no. 2
- DAHRENDORF, R. *Moderní sociální konflikt. Esej o politice svobody*. Bratislava: Archa 1991. ISBN 80-7115-024-X
- DEMON, J. *La question SDF*. Paris: Le lien social, 2000, p. 229
- DAMON, J., *La question SDF*. Paris, Presses Universitaires de France, 2002
- DREVER, J. *Dictionary of psychology*. (2nd end, Penguin, Harmondsworth) 1979
- DUFFY, K. *Human Dignity and Social Exclusion in Europe*. Strasbourg: Council of Europe, 1998. ISBN 92-871-4985-2
- DZÚROVÁ, D., SMOLKOVA, E., DRAGOMIRECKÁ, E. *Duševní zdraví v sociodemografických souvislostech*, Praha: Univerzita Karlova Přírodovědecká fakulta, 2000. ISBN 80-238-6038-0
- EDGAR, B., DOHERTY, J. *Women And Homelessness in Europe*. Bristol: The Policy Press, 2001, 279 p. ISBN 1-806134-351-5
- EDGAR B., MEERT H. *Third Review of Statistics on Homelessness in Europe. Developing an Operational Definition of Homelessness*, FEANTSA, 2004. ISBN: 9075529503

EDGAR B., MEERT H., *Fourth Review of Statistics on Homelessness in Europe*, The ETHOS Definition of Homelessness, FEANTSA 2005.

ELLICKSON, R.C. *The Homeless Muddle*. Public Interest, Spring, 1990, Iss. 99, pp. 45-60, ISSN 0033-3557

ERIKSEN, T. H. *Syndrom velkého vlka, hledání štěstí ve společnosti nadbytku*. Brno: Doplněk, Sociálně-ekologická edice sv. 13, 2010.

EUROPEAN COMMISSION. *Housing Exclusion: Welfare Policies Housing Provision and Labour Markets*, 2010. Dostupné na: http://www.sbe.hw.ac.uk/documents/Fitzpatrick_et_al_2010_Study_on_Housing_Exclusion_Welfare_policies_Labour_Market_and_Housing_Provision.pdf EUROSTAT. People at risk of poverty and social exclusion [online]. Posl. úpravy 2013 [cit.2013-11-0]

Dostupné na : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/images/7/76/Atriskof_poverty_or_social_exclusion_rate_by_age_group%2C_2011_%28%25_of_specified_population%29.png>.

EVROPSKÁ KOMISE (2010). *Evropa 2020: strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění*. Dostupné na: <https://www.mmr.cz/getmedia/7c31b211-1a5a-46a8-b6bd-151b72dc94ec/EU2020-CJ.pdf>

EVROPSKÁ KOMISE *Evropská platforma pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení: evropský rámec pro sociální a územní soudržnost*. Štrasburku, 2011.

Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52010DC0758>

FEANTSA *European typology on homelessness and housing exclusion*, ETHOS 2011.

Dostupné na: <http://www.feantsa.org/spip.php?article120&lang=en>

FEANTSA *European journal of homelessness*. Brussels: 2007. ISSN 2030-2762

FITZPATRICK, S., KEMP, P., KLINKER, S. *Single Homelessness: an overview of research in Britain*. Bristol: The Policy Press, 2000. ISBN 1-86134-255-1.

FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Pardubice: 2. vydání. Grada, 2014, ISBN 978-80-247-5046-0

GEIST, B. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: VP, 1992. ISBN 80-85605-28-7.

GIDDENS, A. *Sociologie*, 1. vydání Argo, Polity Press 2000, ISBN 80-7203-124-4

GIRTLE, R. *Okrajové sociální kultury*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2728-2

GRIGSBY, C., BAUMANN, D., GREGORICH, S. E., ROBERTS-GRAY, C. *Disaffiliation to Entrenchment: A Model for Understanding Homelessness*. Journal of Social Issues, 1990, Vol. 46. Iss. 4, pp. 141-156. ISSN 0022-4537

- HABURAJOVÁ ILAVSKÁ, L. a kol. *Bezdomovectvo ako sprievodný negatívny jav našej doby. Teoretická analýza v aplikácii na využitie teórie pre študentov pomáhajúcich profesií*, Nitra: Fakulta sociálnych vied a zdravotníctví, 2015. ISBN 978-80-558-0626-6
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-303-X
- HAVLÍKOVÁ, J., HUBÍKOVÁ H. *Role sociální práce a uplatňování situačního přístupu v rámci řízení o příspěvku na péči*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2015. ISBN 978-80-7416-216-9
- HERRMAN, H., MCGORRY, P., BENNETT, P., RIEL, R., SINGH, B. *Prevalance of severe mental disorders in disaffiliated and homeless people in inner Melbourne*, In: AM Psachiatry, 1998.
- HETMÁNKOVÁ R. *Ženy bez domova: identita, strategie a bezpečný prostor. Gender, rovné příležitosti*, výzkum. Roč. 15, číslo 1/2014
- HYGIENICKÁ STANICE HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY, *TBC a o podílu bezdomovců na incidenci TBC v Praze*, 2016
- Dopostupné z: http://hygpraha.cz/dokumenty/clanek-o-poctu-hlasenych-onemocneni-tuberkulozou-v-hlavnim-meste-a-o-podilu-bezdomovcu-na-incidenci-tohoto-onemocneni-2561_2561_447_1.html
- HOCH, C, BOWDEN, L. (1998) *Sheltering the Homeless: Housing Mobility along the Continuum of care*. Great Cities Institute Working Paper. Great Cities Institute, Chicago (IL). dostupné na: <http://www.uic.edu/cuppa/gci/publications/working%20papers/pdf/Working%20Papers%20Order%20Form.pdf>
- HORÁKOVÁ, M. *K problematice bezdomovství*. Sociální politika, 1995, roč. 21, č. 10, s. 6-8. ISSN 0049-0962
- HORÁKOVÁ, M. *Výzkum bezdomovství v Evropě*. Sociální politika, roč. 22/1996, č. 2, s.11-13. ISSN 0049-0962
- HORÁKOVÁ, M. *Současné podoby bezdomovství v České republice: pilotní sonda: výzkumná zpráva*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1997. [77] s. ISBN 80-238-0948-2
- HORÁKOVÁ, M. *Problém zvaný bezdomovství*. Sociální politika, roč. 24/1998, č.7-8, s. 11-12. ISSN 0049-0962
- HOWE, D. *Social Workers and Their Practice in Welfare Bureaucracies*. Aldershot, Vermont: Gower, 1986 ISBN 0-566-05091-9
- HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení*, Praha: Naděje 1996, ISBN 80-902292-0-4

- HRADECKÝ, I. a kol. *Definice a typologie bezdomovectví*. Praha: Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8
- HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor*, Zpracovaná pro Evropskou observatoř bezdomovství, Praha: Tematická zpráva, 2006.
- HRADECKÝ, I. *Národní zpráva o bezdomovství v České republice 2006 politická část*, Praha: Zpracovaná pro Evropskou observatoř bezdomovství (The European Observatory on Homelessness), 2006 dostupné na: https://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/2006nzob_p_cz.pdf
- HOBBS, T. *Leviathan*, Oikoymenh, 2015. ISBN 978-80-7298-106-9
- HOLCZEROVÁ, V., DVOŘÁČKOVÁ, D. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Praha: Grada, 2013. ISBN: 978-80-247-4697-5
- HRONCOVÁ J., KRAUS B. *Sociálna patológia pre sociálnych pracovníkov a pedagógov*. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Matela Bela, 2006. ISBN 8080832234
- HUGO, J., VOKURKA, M. a kol. *Velký lékařský slovník 10. vydání*, Maxdorf, 2015. ISBN: 978-80-7345-456-2
- JAKSON, T.P., FREEKS, J.B., PARSOHS, J.A., and VANGEEST, J.B. *Substance abuse and homelessness: social selection or social adaptation?* *Addiction* 1997, vol 92, no 4, pp 435-45
- JENCKS, Ch. *The Homeless*. Harvard University Press. Cambridge, 1994, MA. 161 s. ISBN 0-674-40595-1
- JANEBOVA, R. *Proces vzniku a stadia bezdomovectví*. Sociální práce, č. 4/1999, s. 27-28.
- JANEBOVÁ, R. *Kritická sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus 2014.
- KALVACH, Z., ZADÁK, Z., JIRÁK, R., ZAVÁZALOVÁ, H., HOLMEROVÁ, H., WEBER, P. a kol. *Geriatrické syndromy a geriatrický pacient*, Praha: Grada Publishing, 2008, s. 293. ISBN 978-80-247-2490-4
- KLIMENT P., DOČEKAL V. *Pohled na bezdomovství v České republice*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN: 978-80-244-5007-0
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník*, Encyklopedický dům, Odeon, 1993 ISBN: 01-017-93
- KOLEKTIV AUTOREK. *Spravedlnost na ulici Výstupní případová analýza*, In IUSTITIA, o.p.s. 2016 Dostupné na: <http://www.in-ius.cz/dwn/analyza-osf/spravedlnost-na-ulici-analyza.pdf>
- KOSOVA P., OMELKOVÁ, L., SEDLÁČEK, P. *Bezdomovectví v hlavním městě Praze*, Praha: MC SSP oddělení analýz a vzdělá, 2004

- KOTÝNKOVÁ, M. *Lidská důstojnost a sociální vyloučení*. Sociální politika, roč. 22/1996, č. 6, s.15. ISSN 0049-0962
- KOZÁKOVÁ, J. *Bezdomovectví jako specifická forma bydlení a životního stylu*. Praha: Přírodovědecká fakulta UK, 1997. 92 s. Diplomová práce.
- KREBS, V a kol. *Sociální politika*, 4. vyd. Praha: ASPI, a. s. 2007. ISBN. 978-80-7478-921-2
- KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E. L. *Človek v spoločnosti: Základy sociálnej psychológie*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie vied, 1968. ISBN 80-7040-724-7
- KUKLA, L. a kol. *Sociální a preventivní pediatrie, v současném pojetí*. Praha: Grada Publishing, 2016, s. 181. ISBN 978-80-247-3874-1
- KUCHAŘOVÁ, V. a kol. *Vyhodnocení dostupných výzkumů a dat o bezdomovectví v ČR a návrhy postupů průběžného získávání klíčových dat*. Praha: VÚPSV, 2015.
- KUHLMAN, T., L. *Psychology on the Streets: Mental Health Practice with Homeless Persons*. New York: John Wiley & Sons, 1994. 223 s.
- LEVINSON, D., ed. *Encyclopedia of Homelessness*. London: Sage, 2004. ISBN 0-7619-2751-4
- LEWIS, O. *The Culture of Poverty*". In G. Gmelch and W. Zenner, eds. *Urban Life* Waveland Press. 1996.
- LINK, B. G., CULLEN, F. T. *Contact with the Mentally Ill and Perception of How Dangerous They Are*. Journal of Health and Social Behavior, 27, 1986, no. 4, pp. 289-302.
- LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., MAŘÍKOVÁ, H. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5
- MALOS, E., HAGUE, G. *Women, Housing, Homelessness and Domestic Violence*. Women's Studies International Forum, 1997. Vol. 20, Iss. 3, pp. 397-409. ISSN 0277-5395
- MANDYS, J. *Životní styl lidí bez domova*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2011. disertační práce (Ph.D.)
- MAREK, J., STRNAD, A., HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. ISBN: 978-80-262-0090-1
- MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013, 576 s. ISBN 978-80-262-0366-7
- MATOUŠKOVÁ, A. *Sociální práce s pachateli trestných činů*, in MATOUŠEK, O. a kol.: *Encyklopedie sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 576 s. ISBN 978-80-262-0366-7

..

MIKESZOVÁ, M., LUX, M. *Faktory úspěšné reintegrace bezdomovců a nástroje bytové politiky pro řešení bezdomovství v ČR*. Sociologický časopis, roč. 49/2013, s. 29 – 52.

ISSN 0038-0288

MINISTERSTVO VNITRA ČR *Metodické doporučení k činnosti územních samosprávných celků*, Praha: Odbor veřejné správy, dozoru a kontroly, 2016

MEZINÁRODNÍ STATISTICKÁ KLASIFIKACE NEMOCÍ A PŘIDRUŽENÝCH ZDRAVOTNÍCH PROBLÉMŮ *Desátá revize, obsahová aktualizace k 1. 1. 2018*, Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR 2017, 2018. ISBN: 978-80-7472-168-7

MPSV *Evropský rok boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení [online]*, Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010, [cit. 2014-05-07]. Dostupné na: <http://ey2010.cz>.

MPSM *Vyhodnocení průzkumu řešení bezdomovectví v obcích s rozšířenou působností*, Praha: MPSV ČR, 2017

MORBEY, H., PANNELL, J., MEANS, R. *Surviving at the margins: Older homeless people accessing housing, care and support*. Housing, care and support. Brighton: Pavilion Publishing Ltd., 2003. 6 (1) 2003, s. 8 – 14. ISSN 1460-8790

MPSV *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*, 1. vyd. Praha: MPSV, 2014. ISBN: 978-80-7421-062-4

MPSV *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice*, Sborník z konference, 2015. ISBN 978-80-7421-094-5

MPSV *Návrh na řešení vybraných zdravotně sociálních aspektů problematiky bezdomovectví s vazbou na regionální místní specifika*, Praha: MPSV ČR, 2015

MPSV *Vyhodnocení průzkumu řešení bezdomovectví v obcích s rozšířenou působností*, Praha: MPSV ČR, 2017

MUCHA, I. *Texty ze sociologie*. 1. vyd. Praha, 2001. ISBN 80-86391-04-3

MUSIL, L., HUBÍKOVÁ, O., HAVLÍKOVÁ, J., KUBALČÍKOVÁ, K. *Rozdílné pohledy sociálních pracovníků a posudkových lékařů na roli sociálního pracovníka v rámci řízení o přiznání příspěvku na péči*. Praha: VÚSPV, v.v.i., 2011

MUSIL, L. *Administrativní (procedurální) přístup*. In Matoušek O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Akademia, 2009. ISBN: 978-80-200-1679-9

NAVRÁTILOVÁ J. *Využití capability přístupu při posouzení dětského well-beingu*, Sociální práce/Sociální práce, ročník: 18/2018, vydání: 6

- NUSSBAUM, M. C. *Frontiers of Justice. Disability, Nationality, Species Membership*, Cambridge, Massachusetts, London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2007. ISBN 9780674024106
- PSYCHIATRICKÉ CENTRUM PRAHA *Mezinárodní klasifikace nemocí - 10. Revize, duševní poruchy a poruchy chování, popisy klinických příznaků a diagnostická vodítka*, Praha: 2000. ISBN 80-85121-44-1
- PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. 1. vyd., Praha: Triton, 2008. s. 93 ISBN 978-80-7387-100-0
- OBADALOVÁ, M. *Přístup k bydlení sociálně ohrožených skupin obyvatel*. VÚPSV, Praha Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997. ISBN 80-902260-1-9
- OSU *Příručka pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory*. Ostrava: OSU, 2007. ISBN 978-80-7368-329-0
- PACLTOVÁ, E. *Pilotní projekt: MÍSTNÍ MÍSTNÍM*, Praha: 2017 (nepublikované)
- PĚNKAVA, P. *Výchovně vzdělávací prvek v sociální práci s cílovou skupinou osob bez přístřeší*. Rigorózní práce, Praha: KSP FF UK, 2010
- PĚNKAVA, P. *kap. Bezdomovectví* in MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013, 576 s. ISBN 978-80-262-0366-7
- PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*, 1. vydání, Grada 2012 ISBN:978-80-247-3470-5
- PRUDKÝ, L. a kol. *Souhrnný materiál pro tvorbu Koncepce práce s bezdomovci v ČR na období do roku 2020*. Praha: MPSV, 2012
- PRUDKÝ, L., ŠMÍDOVÁ, M., *Kudy ke dnu. Analýza charakteristik klientů Naděje, o. s.*, vydání 1., Praha: Socioklub, 2010. ISBN 978-80-86140-68-1.
- PRUDKÝ, L. Zdroj: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/bezdomovectvi-a-jevy-ktere-ho-provazeji-a-predchazeji.shtml>
- RENCHER, A. *Methods of Multivariate Analysis*. New York: Wiley 2002. ISBN 0-471-41889-7
- RAMOS, M., CARVALHO, H. *Perceptions of quantitative methods in higher education: mapping student profiles*. Higher Education, published online: 25. July 2010. Dostupné na: WWW: <http://dx.doi.org/10.1007/s10734-010-9353-3>.
- ROSENTHAL, R. *Visions Within the Movement: Imaging Homelessness nad Homeless People*. Dostupné na: <ftp://csf.colorado.edu/hac/homeless/Articles-Papers/visions-within-the-movement-imaging-homelessness-and-homeless-people> (28/12/2001).
- SEN, A. *Development as freedom*. Oxford: Oxford University Press 1999

SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Vývoj konstitucionalismu v českých zemích*, (1. díl). Praha: Linde, 2013, ISBN 978-80-7201-922-9

SIMMEL, G., *Conflict ; The web of group-affiliations*. New York, Free Press 1964

SMITH, J., *Gender and homelessness*, in. S. HUTSON and D. CLAPHAM (eds.) *Homelessness: Public policies and private troubles*, London: Cassell, 1999, str. 108 and private troubles, s. 10-32.

SMITH, J., GILFORD, S., and O'SULLIVAN, A. *The family background of homeless young people*, London: Family Policy Studies Centre, 1998

SMITH, J., GILFORD, S., KIRBY, P., O'REILLY, A. and Ing, P. *Bright lights and homelessness: Family and single homelessness among young people in our cities*. London: HMSO, 1996.

SOVÁK, M. *Defektologický slovník*, Vydání 2., uprav. vyd. Nakladatel: Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

SPRINGER, S. *Homelessness: A Proposal for a Global Definition and Classification*. *Habitat International*, Vo.24, (2000). Iss. 4, pp. 475-484. ISSN 0197-3975

SSP – Senter of seniorpolitikk *Výměna zkušeností a know-how v oblasti aktivního stárnutí a zaměstnanecké politiky vůči pracovníkům starším 50 let*. Norsko: EHP, 2012, Dostupné na: <http://www.mamaloca.cz/wp-content/uploads/2012/03/Manu%C3%A1l-2.pdf>

SÝKOROVÁ, D. *Autonomie ve stáří kapitoly z gerontosociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-86429-62-5

SÝKOROVÁ, D. a CHYTLÍK O. (eds.). *Autonomie ve stáří: strategie jejího zachování*. Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2004. ISBN 80-7326-026-3

STAVEBNÍK, A. *Bezdomovci, občané a vyhlášky. Lidé bez domova ve veřejném prostoru pohledem kulturní sociologie*, Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 9780195306408

STRATEGIE EVROPA 2020 - Stručné shrnutí. Evropská komise: dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0612&from=EN>.

ŠÁMALOVÁ, K. a TOMEŠ, I. (editoři) a kolektiv autorů. *Řízení sociálních procesů v České republice*, Praha: Karolinum, 2017. ISBN:978-80-246-4180-5

ŠNAJDROVÁ, Z., HOLPUCH, P. *Sčítání bezdomovců na území hl. města Prahy závěrečná zpráva*, ABL, a. s., Praha 2010
dostupné na: http://socialni.praha.eu/public/44/9f/ae/1877854_502943_zaverecna_zprava_scitani_bezdomovcu_hmp_2010.pdf

ŠUBRT, J. *Historická sociologie: teorie dlouhodobých vývojových procesů*. Plzeň: Čeněk, 2007, 548 s. ISBN 978-80-7380-061-1.

- ŠUBRT, J., Balon, J. *Soudobá sociologická teorie*, Praha: GRADA Publishing, a.s., 2010. IBSN 978-80-247-2457-7
- ŠTĚCHOVÁ, Markéta, LUPTÁKOVÁ, Marina a KOPOLDOVÁ, Bedřiška, ed. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie: závěrečná zpráva*. Vyd. 1. Praha: IKSP, 2008. 111 s. Studie. IBSN 978-80-7338-069-4.
- TOMEŠ, I. *Sociální správa*, Praha: Portál 2009. IBSN 978-80-7367-483-0
- TOMEŠ, I. *Sociální politika teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub, 2001. IBSN 80-86484-00-9
- TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. IBSN 978-807-3676-803.
- TOMEŠ I., ŠÁMALOVÁ K. a kol. *Sociální souvislosti aktivního stáří*, Karolinum 2017, IBSN 9788024636122
- ÚMČ Prahy 1 *Analýza bezdomovectví na území městské části Praha 1*. Praha: ÚMČ Prahy 1, 2007.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014, 870 s. IBSN 978-80-262-0696-5
- VÁGNEROVÁ, Marie, CSÉMY, Ladislav a MAREK, Jakub. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2013. 339 s. IBSN 978-80-246-2209-5
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum, 2010. IBSN:978-80-246-1832-6
- VAŠÁT, P. *Studium bezdomovectví v USA: Inspirace pro výzkum v České republice*. Praha: Český lid, 2012, 99 (2)
- VARGA, L. *Bezdomovectví z hlediska kvantifikovatelnosti získaných dat*. Praha: In Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS, 2005. s. 100-104.48
- VEČEŘA, M. *Sociální stát - východiska a přístupy*, Praha: Slon, 2001, IBSN 80-85850-16-8
- VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. (2. přepracované a rozšířené vydání). Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. IBSN 8024714288
- VLČKOVÁ, K. *Smíšený výzkum: Jedná se o nové a závažné téma?* In JANÍK T., KNECHT P., ŠEBESTOVÁ S. *Smíšený design v pedagogickém výzkumu*: Sborník příspěvků z 19. výroční konference České asociace pedagogického výzkumu. vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s. 1-6, 6 s. IBSN 978-80-210-5774-6. Dostupné na: 10.5817/PdF.P210-CAPV-2012-84. On-line sborník z Konference České asociace pedagogického výzkumu Příspěvek v on-line sborníku z Konference České asociace pedagogického výzkumu

WAKE, M. Homelessness and street drinking. Arlington: Arlington Housing Association, 1992.

WARNES, A. M., CRANE, M., COWARD, S. E. *Factors that Influence the Outcomes of Single Homeless People's Rehousing*, *Housing Studies*. 28 (5), 2013, s. 782-798. ISSN 1466 – 1810.

WINLER, J. *Sociologie*. Brno: Masarykovy univerzity, 2005. Dostupné na: <https://is.muni.cz/el/1423/jaro2005/SPP701/>

WRIGHT, N. M. J., TOMKINS, CH. N. E. *How can health care systems effectively deal with the major health care needs of homeless people?* Copenhagen: World Health Organisation, 2005. Dostupné na: <http://www.euro.who.int/document/E85482.pdf>.